

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

תוכן עניינים

- א. אבל עוקרין עמו כדי למעוטי את התיפלה.....2
- ב. המנכש והמחפה בכלאים לוקה.....2
- ג. המקיים.....3
- ד. ליתן להם מתנת חנם אסור.....3
- ה. מסתברא דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים מותרין.....5
- ו. ישראל שהיה נושה בעובד כוכבים מנה ומכר עבודת כוכבים והביא לו יין נסך והביא לו מותר אבל אם אמר לו המתן לי עד שאמכור עבודת כוכבים ואביא לך יין נסך ואביא לך אסור.....7
- ז. גר ועובד כוכבים שירשו אביהן עובד כוכבים גר יכול לומר לו טול אתה עבודת כוכבים ואני מעות טול אתה יין נסך ואני פירות אם משבאו לרשות הגר אסור ... שאני ירושת הגר דאקילו בה רבנן גזירה שמא יחזור לקלקלו ... אבל נשתתפו אסור.....8
- ח. גר תושב מהו שיבטל עבודת כוכבים ... מסתברא דפלה מבטיל דלא פלה לא מבטיל.....9
- ט. ישראל שמצא עבודת כוכבים בשוק עד שלא באתה לידו אומר לעובד כוכבים ומבטלה משבאתה לידו אינו אומר לעובד כוכבים ומבטלה.....10
- י. עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו בין עובדה ובין שאין עובדה ... זה לפעור וזה למרקולים.....11
- יא. איזהו גר תושב ... כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח.....12
- יב. מיחדין אצלו יין ואין מפקדין אצלו יין ואפי' בעיר שרובה ישראל אבל מיחדין אצלו יין ואפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים.....17
- יג. יינו כשמנו ... מותר בשתייה.....18

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

יד. ליתן רשות ולבטל רשות... ישראל מומר משמר שבתו בשוק מבטל רשות שאין משמר שבתו בשוק אין מבטל רשות... ישראל נותן רשות ומבטל רשות

18

טו. ובעובד כוכבים עד שישכור כיצד אומר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה ואין צריך לזכות.....22

דף סד.

א. אבל עוקרין עמו כדי למעוטי את התיפלה

מה שהתבאר לעיל דף סג: שאין עודרין¹ וחופרין² עם הנכרי בכלאים בין בכלאי הכרם ובין בכלאי זרעים³. מפני שמסייע בקיומו. וכן לחפות וכל מלאכה ואפי' בהנם אסור. וכ"ש עם ישראל החשוד על הכלאים שאסור לחרוש עמו וכ"ש שאר עבודות.

אבל עוקרין כלאים עם הנכרי ואפי' בשכר⁴, כדי למעט התיפלה כלומר למעט איסורי הנאה, ולכן מותר אף על גב שמשתכר מאיסורי הנאה ורוצה בקיומו עד שיעקרנו כדי שיטול שכרו, אפ"ה התירו כדי למעט את התיפלה דהאיסור להשתכר באיסורי הנאה אינו אלא מדרבנן⁵ ולכן התירו בזה, והיינו בכלאי הכרם אבל בכלאי זרעים בלא"ה מותר כמו שהתבאר לעיל שם.

ב. המנכש והמחפה בכלאים לוקה

¹ רמב"ם הלכות כלאים פרק ה הלכה ה, שו"ע ונו"כ יו"ד רצו א

² שהוא תולדה דזורע

³ דרך אמונה שם יז מהחזו"א

⁴ חזו"א דיני כלאים סי' ב' סק"ח וכן עם ישראל החשוד כדמשמע בירו' סוף ערלה

⁵ מ"ב סי' ת"נ סק"ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

כבר התבאר במסכת מו"ק דף ב: ומכות דף כא: שהזורע שני⁶ מיני זרעים או שני מיני ירקות לוקה וכן כל מיני זרעונים וכן ירק עם זרע או תבואה וקטנית כאחד בארץ ישראל⁷, לוקה. שנאמר (ויקרא יט פסוק יט) שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע כְּלֵאִים. ומשנתן את הזרע באדמה אף על פי שלא חיפה בעפר חייב⁸.

ואחד הזורע⁹ או המנכש כלומר שתולש עשבים רעים מתוך הטובים, כדי שעיי"ז יגדלו הטובים יותר טוב דהוי תולדה דזריעה. או המחפה. שמכסה את הזרעים בעפר כגון שהיתה חטה אחת ושעורה אחת, או פול אחד ועדשה אחת, מונחין על הארץ וחיפה אותן בעפר בין בידו בין ברגלו, ואפילו דרך הילוכו בין בכלי הרי זה לוקה. ואפי' השרישו כבר, כיון שעיי החיפוי גורם שיצמחו יותר טוב, וכ"ש אם עדיין לא השרישו אף על גב שבלא החיפוי ג"כ היו משרישיין, חייב. וכן משקה מים וכל תולדה דזריעה הגורם להצמיח הזרעים חייב.

ודוקא כשמנכש אחר שזרוע שם כלאים, אבל לפני שזרע אין חייב בכלאים אף שמכין המקום כדי לזרוע שם, וכן החורש את השדה כדי לזרוע שם כלאים אין חייב.

ג. המקיים

עוד התבאר שם שלהלכה קיי"ל שאם אחר זרע או שנזרע מאליו וראהו הבעלים, אסור לאדם¹⁰ מדרבנן לקיים כלאי זרעים בשדהו אלא עוקרן, או עושה ביניהן גדר או צורת הפתח, ואם קיימן אינו לוקה, ומה שגדל כבר אין נאסר, דכלאי זרעים אין נאסרין באכילה

ד. ליתן להם מתנת חנם אסור

⁶ רמב"ם הלכות כלאים פרק א הלכה א ב

⁷ דרך אמונה שם ב

⁸ חזו"א שביעית סי' י"ח סק"ב

⁹ דרך אמונה שם ה – ט

¹⁰ רמב"ם שם הלכה ג ודרך אמונה שם. ושוע"ע ונו"כ יו"ד רצו ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

כבר התבאר במסכת ב"ק דף מא: ולעיל דף כ: שאסור ליתן מתנת חנם לעובד כוכבים שאינו מכירו. ואם עושה כן עובר בלאו זה¹¹ שנאמר וְלֹא תִתְּנֶם לֹא תִתֵּן לָהֶם מִתְּנַת חֲנָם, אֲבָל נֹתֵן הוּא לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמְכִירוּ¹² או לשכנו.

הנותן¹³ להם מתנת חנם¹⁴ עבר על לאו זה ואינו לוקה

מותר לתת¹⁵ מתנת חנם, ומותר למכור קרקע לגר תושב ואין בזה איסור של וְלֹא תִתְּנֶם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד פסוק כא) גֵּר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ תִתְּנֶנָּה וְאֶכְלָה אוּ מִכֹּר לְנִכְרֵי לִנְכְרֵי בְּמִכִּירָה וְלֹא בְּנִתְיָנָה. אֲבָל לְגַר גַּם בְּנִתְיָנָה וַיְבוֹאֵר עוֹד לְהֵלֵךְ, וַיִּשְׁמַע לֵים דִּינָם כְּנִכְרֵי וְלֹא כְּגַר תּוֹשֵׁב¹⁶.

י"א¹⁷ שהנותן ע"מ להחזיר אין בו משום לאו זה, וכך נוהגים להלכה. וי"א¹⁸ שגם בצורה זו עובר על לאו זה.

¹¹ ומה שכתב הרמב"ם דנלמד מקרא זה, נראה דמודה דעובר גם כן בלאו דלא תחנם, ועובר על עשה (דמכור לנכרי לנכרי במכירה ולא בנתינה) ולא תעשה, עיין בע"ז כאן בתוס' ד"ה רבי יהודה, ומ"מ צ"ע דלא כתב להדיא דעובר בלאו, עיין בלשונו. שוב ראיתי בספר משנת חכמים מצוה מ"ב (יבין, שמועה ד"ה והנה כבר) שעמד בזה (מנ"ח שם אות ג)

¹² שבכ"ה ג' לא הוי כמתנת חנם, שגם הוא ישלם כגמולו בטובת הנאה או כבר שילם לו והוי כמו מכירה. (קיצור שולחן ערוך סי' קסז סעי' יא)

¹³ חינוך מצוה תכו

¹⁴ ואע"ג שבמתנת חנם הוי מעשה. באמת יכול לומר דיש לו איזו הנאה, דלא הוי מתנת חנם. ונראה דלא הוי לאו שבכללות אע"פ דשלישה דברים נלמדים מלאו זה, דהכל אחד כמו לאו דמלאכת יו"ט. והנה המוכר קרקע בארץ ישראל כתב החינוך במצוה צ"ד דאין לוקין, דהוי לאו שאין בו מעשה כיון דאפשר בלא מעשה. וצ"ע, דבמצוה שס"א שלא למכור מעשר בהמה כתב דאין לוקין לפי דאין מכירתו מכירה דלא אהנו מעשיו, וכן בחרמי כהנים (מצוה שנ"ח) וביפת תאר (מצוה תקל"ג), ולא כתב כיון דאפשר בלא מעשה, נראה דמכירה הוי מעשה. והרמב"ם בפ"ט מסנהדרין לא מנה לאו זה בכלל הלוקין, וצ"ע למה. ואם המכירה קיימת מחמת כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד וכו' צריך אריכות גדולה, עיין בסוגיא דתמורה הזאכמ"ל ועיין בחינוך מצוה של"ט מבואר דמכירה הוי מעשה ולוקין, עיי"ש באריכות וצ"ע במצוה זו: (מנ"ח שם אות ה)

¹⁵ שם ושם סעי' יא ובאר היטב ס"ק יד

¹⁶ ועיין שו"ת משפט כהן שכל שמותר להעמידו בביתו אין בו איסור של לא תחנם ועיי"ש באריכות לענין היתר מכירה

¹⁷ שו"ת עמודי אש סי' יג אות יז ועיין דרכי תשובה סי' קב ס"ק קיא

¹⁸ שו"ת רשב"ש סי' תסח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

כלי חדש¹⁹ הטעון טבילה, שאסור להטבילו בשבת ויו"ט, יתננו לגוי במתנה²⁰, ויחזור וישאלנו ממנו²¹ ויטבילנו במוצ"ש בלי ברכה²², אם אינו מקבלו שוב במתנה מן הנכרי, אבל אם מקבלו ממנו שוב במתנה, חייב לברך, כיון שחוזר להיות כלי החייב בטבילה כפי שהיה מחוייב קודם לכן²³.

אולם לא יעשה כן בחול²⁴, אלא אם הוא במקום שאין לו מקוה, או בכלי גדול וכבד שאין שייך להטבילו, ואין בו משום וְלֹא תִּחְנַם²⁵.

וכן בכלי חשמלי²⁶ אין לפוטרו מטבילה מחשש קלקול על ידי המים, אולם י"א²⁷ שיתננו לגוי ויחזור וישאלנו ממנו, ומותר להשתמש בהם לעולם, ואין בו משום לא תחנם, וי"א²⁸ שאין להקל לנהוג כן בקביעות. אולם יש מקילים²⁹ בטוסטר להכנת צנימים שאינו חייב טבילה כלל.

ה. מסתברא דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים מותרין

כבר התבאר במסכת קידושין דף נח. ולעיל דף נד: שכשם שע"ז ותקרובה אסורין בהנאה³⁰ כך דמיהן אסורין, שכן כתיב (דברים ז פסוק כו) וְהָיְתָה

¹⁹ או"ח סי' שכנ סעי' ז ויו"ד סי' קכ סעי' טו ודרכי תשובה שם ס"ק קיב

²⁰ ועיין בדרכי תשובה שם ס"ק קט שהאריך אם צריך ליתן מתנה גמורה או מהני מתנה ע"מ להחזיר ודעת יד המלך פ"א ה"ד מחמץ ומצה שאין שייך בגוי מתנה ע"מ להחזיר

²¹ ועיין שו"ת רשב"ש סי' תסח. שהערמה היא זו ואסורה, שניכרים הדברים שלא נתן לו אלא על מנת שיחזור וישאלנו לו, ולא במתנה גמורה, שודאי לא יעבור על לא תחנם ועי' שו"ת עמודי אש סי' יג אות יז שדחה דברי הרשב"ש שכיון שאינו על מנת לתת לו מנתנת הינם אלא לצורך הישראל אין בו משום לא תחנם ועוד כיון שהוא על מנת להחזיר אין בן משום לא תחנם.

²² כיון דלבסוף יהיה נשקע הכלי תחת ידו הוא כשלו כ"כ המ"ז והביא ראיה לזה ומ"מ יטבילנו בלי ברכה או יטביל בלי אחר עמו ויברך על שניהם. מ"ב שם לה

²³ שש"כ פכ"ט מהדורה חדשה הערה פ וכן כתב הקצוה"ש (סי' קמו בבדה"ש סק"ו).

²⁴ מפני שמפסיד הברכה בידים. מ"ב שם לו

²⁵ שו"ע ונו"ב או"ח שכנ ז ויו"ד סי' קכ סעי' טו ודרכי תשובה שם ס"ק קיב

²⁶ שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן נז אות ג

²⁷ שו"ת מנחת יצחק חלק ה סימן קכו וחלק ט סימן פג

²⁸ שו"ת חלקת יעקב יורה דעה סימן מג

²⁹ לכלי סעודה נחשבו דברים שהוא צורך לסעודה מצד הבשול אף שאין מביאין אותם להשלחן ומקום הסעודה, ודברים שהם מביאין בהם את מיני האוכלין ומשקין להשלחן ומקום הסעודה, אבל הטואסטר שמייבשין שם פת אפוי בטוב וראוי לאכילת כל אדם אין להחשיבו צורך הסעודה בשביל מה שיש שרוצים לייבש הפת שנעים להו קצת יותר מאחר שלא חסר כלום להפת גם בלא זה. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק

ג סימן כד

³⁰ שו"ע ונו"ב יו"ד קמד א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

חָרֵם כְּמוֹהוּ, כֹּל מִה שְׂאֵתָה מִהִיָּה מִמֶּנּוּ יִהְיֶה חָרֵם כְּמוֹהוּ וְאִסּוּר בְּהֵנָּה,
לְפִיכֵךְ יִשְׂרָאֵל שְׂמֹכֵר ע"ז דְּמִיָּה אִסּוּרִין.

אֲבָל גּוֹי שְׂמֹכֵר ע"ז שְׁלוֹו³¹, אִף עַל פִּי שְׂמֹכֵרָה כְּדִי שִׁיעֲבֹדָה הַלּוֹקָה, הַדְּמִים מוֹתְרִין³²,
שֶׁלֹּא אִמְרָה תוֹרָה כֹּל מִה שְׂאֵתָה מִהִיָּה מִמֶּנּוּ יִהְיֶה חָרֵם, אֲלֹא גְבִי יִשְׂרָאֵל וְלֹא גְבִי גּוֹי.
וְדוֹקָא שֶׁהַדְּבַר יָדוּעַ שְׂמוֹכְרָה לַעֲשׂוֹת צְרִכּוֹ בְּדְמִיָּה, כְּגוֹן לְפָרוּעַ חוֹבוֹתָיו אִו שְׂאֵר
צְרִכּוֹ, אֲבָל אִם אֵין יָדוּעַ יֵשׁ לְחוּשׁ³³ שְׂמֵא מְכָרָה לְקִנּוֹת בְּדְמִיָּה ע"ז אַחֲרַת, וְהִרִי הַמַּעוֹת
מוֹקְצִין לַע"ז וְאִסּוּרִין³⁴.

שְׁתֵּי וְעָרַב (צֻלַּב) שְׂמִשְׁתַּחֲוִיִּים לוֹ דִּינּוּ כַּע"ז וְהַמְכִירָה לֹא מְקָרִי בִּיטוּל וְהַדְּמִים אִסּוּרִים
כְּמוֹ הָעֲבוֹדָת אֱלִילִים עֲצֻמָּה, אֲבָל הַשְּׁתֵּי וְהָעָרַב הַתּוֹלִין בְּצוּוֹאֲרֵיהֶם מוֹתְרִין³⁵.

וְכֹבֵר הַתְּבֵאֵר לַעֲיֵל דָּף לִג. הַהוֹלֵךְ לִירִיד³⁶ שְׂמוֹכְרִין שֶׁם ע"ז וְצְרִכְיָהּ, מוֹתֵר לְשֵׂאת
וְלַתַּת עִמּוֹ בֵּין בְּהַלִּיכָהּ בֵּין בַּחֲזוּרָה, שְׂאוֹמְרִים אִנּוּ שֶׁהֵלֵךְ לְמַכּוֹר בְּגָדִים אִו יֵין. אֲבָל אִם
יָדוּעַ שְׂמֹכֵר ע"ז אִסּוּר כִּיּוֹן שְׂדִמִּי ע"ז בִּידוּ³⁷.

אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹלֵךְ לְשֶׁם בְּהַלִּיכָתוֹ מוֹתֵר לִישָׂא וְלִיתֵן עִמּוֹ, בַּחֲזוּרָתוֹ אִסּוּר שְׂאִנּוּ
אוֹמְרִים וְדָאֵי ע"ז מְכָר שֶׁם וְדְמִי ע"ז בִּיד יִשְׂרָאֵל אִסּוּר, שְׂאִם בְּגַד מְכָר אִו יֵין מְכָר כְּאִן
הִיָּה מוֹכְרִן לְנוּ³⁸, מִה לוֹ לְלַכַּת לְשֶׁם אִם לֹא בַּע"ז בִּידוּ.

³¹ אֲבָל מְכָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַדְּמִים אִסּוּרִים. ש"ך שם א

³² ש"ך שם ב

³³ בַּס"ם קל"ב גְּבִי יֵין נִסְךְ מִשְׁמַע דְּדוֹקָא בִּידוּעַ וְדָאֵי שְׂמֹכְרָה לְקִנּוֹת צְרִכְיָהּ עֲבוֹדָת כּוֹכְבִּים אִסּוּר וְאִפְשֵׁר שְׂסַמְךְ
עַל מ"ש כְּאִן אִמְנֵם בְּמַרְדְּכִי פֶרֶק א"מ כְּתַב מוֹתֵר לְקַבֵּל הַדְּמִים אִם לֹא אִמְרַתְּ עַד שְׂאִמְכּוֹר אֱלִיל. מ"ז שֶׁם
א. וּבִשְׂךְ קֻלַּב לֹחַ כְּתַב שֶׁהַכָּא אִיכָא לְמִיחָשׁ אִךְ בִּי"ג לֹא הִיִּישִׁינֵן מִן הַסְתַּם שְׁלַקְהוּ לְחַזוּר וְלְקִנּוֹת כּוֹ י"ג.

³⁴ מִשְׁמַע שְׂאִף שְׂאִנּוּ רּוֹאִים שֶׁהוּא רּוֹצֵה לְקִנּוֹת בְּדְמִים הִלּוּ דְבַר לְצוּרֵךְ עֲצֻמוֹ אִפ"ה אִסּוּרִים דְּאִמְרִינֵן דְּלִמָּא
מַעִיקְרָא הוֹקְצֵם לַע"ז וְהַשְׂתָּא הַדְּר בִּיה. ס' קַהֵל יָאוּדָה מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבְרֵי הַש"ס עִיין שֶׁם. דְּרַכ"ת ב

³⁵ בֵּית הַיֵּלֵל שֶׁם עַל פִּי מִש"כ הַרְמ"א יו"ד קמ"א א

³⁶ שו"ע וְנו"כ יו"ד קמ"ה

³⁷ כְּדַלְעִיל סִימָן קמ"ד דְּדְמִי אֱלִילִים בִּיד עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אִסּוּר מִסְתַּמָּא אֲלֹא א"כ יָדוּעַ שְׂמֹכְרָה שֶׁלֹּא לְקִנּוֹת
בְּדְמִיָּה אֱלִיל אַחֲרַת, וְכ"כ בְּדְרִישָׁה דְּלֹא כְּהַעֲמ"ז שְׂכ' וְאִפִּילוֹ אֲת"ל אֱלִיל מְכָר הָא אִמְרִינֵן לַעֲיֵל דְּמִי עֲבוֹדָת
כּוֹכְבִּים בִּיד עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מוֹתְרִים עַכ"ל שְׁנַמְשֵׁךְ אַחֲרֵי דְבְרֵי הַרִי"ף שֶׁהֵבִיא ב"י וְאִנּוּ לֹא קִי"ל הִכִּי כְּמוֹ שְׂאִמְר
בְּסִימָן קמ"ד. ש"ך שם יג

³⁸ מ"ז שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ואם מכר לחבירו ע"ז והלוקח לא ידע שמה שקנה היא ע"ז יש להסתפק אם נאסרו הדמים³⁹, אולם אם נתבטל המקח, וחזר הלוקח ולקח המעות, חזרו הדמים להתירם בין שחזר לו אותן המעות בין שנתן לו מעות אחרים⁴⁰.

ו. ישראל שהיה נושה בעובד כוכבים מנה ומכר עבודת כוכבים והביא לו יין נסך והביא לו מותר אבל אם אמר לו המתן לי עד שאמכור עבודת כוכבים ואביא לך יין נסך ואביא לך אסור

כבר התבאר שדמי עבודה זרה ויין נסך אסור בהנאה, דוקא בשל ישראל, אבל בשל גוי מותר. והא דאמרינן⁴¹ דמי עבודה זרה ביד גוי אסורין, היינו דווקא שמוכר הגוי עבודה זרה שלו, כדי לקנות בדמיה צרכי ע"ז או ע"ז אחרת, שאז נשארו הדמים באיסורן, אבל כשמוכרה לצרכו מותרין ובסתמא חוששים שרוצה לקנות ע"ז⁴².

לפיכך ישראל⁴³ שהיה נושה בגוי עובד עבודה זרה מנה, והלך הגוי ומכר עבודה זרה שלו או יין נסך והביא לו דמיהם בפרעון חובו, מותר.

ואם אמר לו הגוי קודם שימכור, המתן לי עד שאמכור ע"ז שלי או יין נסך או אפילו סתם יינם שיש לי ואביא לך ומכר והביא לו, אף על פי שלא הקנה

³⁹ במשנה למלך פרק ז' מהל' ע"ז הלכה ט' דאפשר דע"כ לא אמרינן דהדמים אסורים אלא במוכר לגוי או לישראל וידע שהוא ע"ז דהמקח קיים ומש"ה המעות אסורים אבל הכא שהמקח הוי מקח מעות והמעות הוי גזל ביד המוכר אפשר דלא נאסרו הדמים הללו וכו'. ועי' בס' משנת חכמים סי' ל"ט ביבין שמועה דף ק"ה שנסתפק ג"כ בזה בא' שמכר ע"ז לישראל ולא הכיר בהם דקיי"ל דהוי מקח מעות אם יש לאסור הדמים וכו' שדין זה יתחלק לתרי ענינים דאם היו המוכר והלוקח שוגגים שבא ע"ז לגבולו ומכרה לישראל ודאי לא שייך דין איסור הנאה כלל אלא שיש להסתפק מה הדין אם הוי המוכר מזיד והלוקח שוגג מי נימא דתופסין דמי וצריך המוכר להחזיר הדמים אחרים והדמי מכר נתפסים באיסור ועיי"ש במה שפלפול בזה וסיים בצ"ע

⁴⁰ דכיון שנתבטל המקח אין כאן דמי ע"ז ונמצא שאינו נהנה מע"ז. שם

⁴¹ לבוש קלב ז' ומ"ז קלב יא

⁴² מדברי הב"ה נראה דהיכא דאינו ידוע שמכרו לצרכו אף ביי"נ איכא למיחש שמא מכרו לחזור ולקנות בו יי"נ כדלקמן ס"ס קמ"ד גבי עבודת כוכבים אבל הדרישה בסימן קמ"ד חילק בין עבודת כוכבים ליי"נ דביי"נ לא חיישינן מן הסתם שלקחו לחזור ולקנות בו יי"נ. ש"ך לה ועי' ביין המשמח ס"ק כ"ז מ"ש בזה והעלה שכן עיקר לדינא דביי"נ דרבנן אין להחמיר בזה מספיקא והיינו בסתם יינם עיין שם:

⁴³ שו"ע ונו"כ קלב ז'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

הע"ז או היין נסך לישראל הרי זה אסור, מפני שהישראל רוצה בקיומו⁴⁴ של איסור⁴⁵ כדי שיפרע ממנו את חובו, וכיון שאנו מצווין לבטל ע"ז אין אנו רשאים לרצות בקיומה⁴⁶. ויש אומרים⁴⁷ שאין זה נקרא רוצה בקיומו של איסור אלא דוקא אם אינו יכול ליפרע ממקום אחר, אבל אם יוכל ליפרע ממקום אחר וכל שכן אם יש לו ערב בעדו, שמותר, דמה לו ולקיום האיסור כיון שיכול להפרע ממקום אחר או מן הערב, אין זה כל כך הנאה מדבר האיסור.

ויש מחלקים⁴⁸ שכשבידו לנגשו ומרצונו ממתין לו אסור, שהרי על ידו מתקיים ע"א, אבל כשאין בידו לנגשו וע"כ ממתין לו מותר.

מיהו בזמן הזה שאין הגוים מנסכין אין להחמיר בסתם יינם. ובכל ענין שאמר המתן עד שאביא לך מותר. אפי' הי' בידו לנגשו ואפי' עשאו אפותיקי מפורש אלא שיש לחוש שלא לעשותו אפותיקו אלא שישעבד לו כל נכסיו⁴⁹.

ז. גר ועובד כוכבים שירשו אביהן עובד כוכבים גר יכול לומר לו טול אתה עבודה כוכבים ואני מעות טול אתה יין נסך ואני פירות אם משבאו לרשות הגר אסור ... שאני

⁴⁴ עי' בתשו' הרדב"ז חלק ג' סי' כ"ב (דף צ"ו) שכ' דעכו"ם שהיו יושבים במסוכה לשתות יי"ג או סתם יינם אסור לישראל לישב עמהם להשקותם שהרי העכו"ם מחזיקים לו טובה על ככה וכיון דמחזיקים לו טובה הרי הוא רוצה בקיומו ואסור ועוד שראוי לישראל להתרחק ממסיבה של עכו"ם שותי שכר שהרי יבא ללמוד ממעשיהם וע"כ ראוי לנעור בישראל העושה כך ולמנוע מזה אפי' כשאין מחזיקים לו טובה

⁴⁵ עי' ביין המשמה ס"ק כ"ח שכ' לחלק בין אם משך הנכרי האחר ואח"כ קיבל המעות בין אם קיבל המעות ואח"כ משך דאם קודם שקיבל המעות משך הנכרי הלוקח היי"ג יש כמה פוסקים המתירין המעות ע"כ אפשר דאפילו לכתחלה שרי לי' לישראל לקבל הדמים דכיון דישראל לא עביד מידי ודמים אלו לאו דמי ע"ז נינהו אין לאסור לקבלם אלא דמסתמא אסור שמא קיבל הדמים תחלה אבל אם ידוע בודאי שמשך תחלה ואח"כ קיבל הדמים אין איסור וכתב דאם כי להתיר לכתחלה צ"ע אבל אם כבר קיבלם בודאי יש להתירן בכה"ג אפי' לעצמו

⁴⁶ באו"ח סי' ת"נ שכ' דאיסור דרוצה בקיומו אינו מה"ת רק מדרבנן ועי' בס' מקור מים חיים להלן סי' קל"ג (דף צ' ע"ב) שעמד על המחקר אם דין זה דרוצה בקיומו שייך גם בשאר איסורי הנאה ועיי"ש כמה שהביא מכמה מקומות והוכיח דכמה פוסקים וכן הר"ן ס"ל דבשאר איסורי הנאה איכא ג"כ איסור דרוצה בקיומו עיין שם באריכות

⁴⁷ רמ"א שם

⁴⁸ דעת הראב"ד הביאו הרשב"א והר"ן ורבינו ירוחם במסקנא. ש"ך שם לט

⁴⁹ מובא בדרכ"ת כט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת עבודה זרה

ירושת הגר דאקילו בה רבנן גזירה שמא יחזור לקלקולו

... אבל נשתתפו אסור

כבר התבאר במסכת קידושין דף יז: שגר וגוי⁵⁰ שירשו את אביהם גוי ויש ע"ז בירושתם, כל זמן שלא חלקו יכול הגר לומר לגוי טול אתה ע"ז ואני אטול מעות⁵¹, והקילו בכך חכמים לגר, כדי שלא יחזור לסורו⁵², אבל משחלקו ובאת הע"ז לרשות גר שזכה בה, אסור אחר כך להחליפה עם אחיו גוי ליטול מעות כנגדה, שדמי ע"ז הוא נוטל⁵³.

ודוקא גר⁵⁴ יוכל לומר טול אתה ע"ז ואני אטול מעות קודם שחלקו, אבל מי שהמיר אביו ובנו עמו, ומת אביו אינו יכול לומר לאחיו המומר טול אתה אלילים כו', שהרי אין חשש שיחזור לסורו, וכן מי שנשתתף עם עובד כוכבים בסחורה, ובאתה אלילים לידו אינו יכול לומר טול אתה אלילים כו'.

דף סד:

ח. גר תושב מהו שיבטל עבודת כוכבים ... מסתברא דפליח

מבטיל דלא פליח לא מבטיל

כבר התבאר לעיל דף מב. ודרף נ. ודרף נב: שע"ז של ישראל⁵⁵ אינה בטילה עולמית, דכתיב (דברים טז פסוק כא) **לֹא תִטֵּעַ לְךָ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֵל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לְךָ, הוֹקֵשׁ אֲשֶׁרָה לְמִזְבַּח, מִה מִזְבַּח טַעוֹן גְּנִיזָה בְּקִרְקַע**

⁵⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד קמו ד

⁵¹ כגמרא פריך והא גר רוצה בקיומו של אליל עד שיטול דמיו מן העובד כוכבים ומשני רב פפא שאני ירושת הגר דאקילו בה רבנן שלא יחזור לקלקולו. ט"ז שם ה

⁵² ש"ך שם ה

⁵³ ועיין גליון מהרש"א שם ג צ"ע ברמב"ם פרק י"ג ממאכלות אסורות [הלכה כב] בדין זה נתן טעם לאיסור משום רוצה בקיומו, ולמה לא כתב מטעם חליפי עבודת כוכבים. ועיי"ש מה משהאריך בזה.

⁵⁴ ש"ך שם. ועיי" בשו"ת ספר יהושע בפסקים וכתבים סי' ק"כ שהניח דין זה בתימא דהא קיי"ל איסורא לא מורית לבני' והש"ס לא קאמר רק בנכרי שהי' לו היתר והוריש אותו אבל במומר אין הדין כן עיין שם אמנם יעוין בשו"ת עמודי אש בקונטרס דברים אהדים סי' ט"ז אות ה' שהביא דבריו ומתריץ קושייתו והעלה שצדקו דברי הש"ך והביא מכמה מקומות דקיי"ל דגם איסורא מורית לברי' עיין שם. דרכי תשובה שם יז.

⁵⁵ שו"ע ונו"כ קלט ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

שהרי אסור בהנאה, אף אשרה טעונה גניזה שגנוזה בקרקע כשהיא שלימה ואין מועיל לה שום ביטול⁵⁶.

אבל של גוי יש לה ביטול דכתיב (שם ז פסוק כה) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן פֶּאֶשׁ לֹא תַחֲמוֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחָתָ לָךְ שֶׁתִּתִּיר הַתּוֹרָה לַקְּחָתָהּ⁵⁷, והכי קאמר קרא מיד שפוסלו לאלוהי כלומר ששיפה להיות ע"ז לא תחמוד אלא תשרפנו, ואם פסלו מאלוה, כלומר שבטלו והוא מלשון פסולת, ולקחת לך.

לפיכך גוי⁵⁸ יכול לבטל ע"ז שלו ושל חברו גוי, ודוקא להדיוט אבל לדרבן מצוה אפי' לאחר ביטול ממאים לכתחלה⁵⁹.

אבל קטן שאינו יודע בטיב ע"ז וכן שוטה אינם יכולים לבטלם, שאין זה אלהיהם שאינם יודעים שיודו בו.

וכל מי שאינו עובד עבודה זרה כגון גר תושב אינו יכול לבטלה, שאין זה נקרא פסילי אלוהיהם, שהרי אין זה אלוהו שאינו מחזיקו לאלוה כלל, וכן ישמעאלים⁶⁰ שאינם עובדים עבודה זרה אינם יכולים לבטלה.

ט. ישראל שמצא עבודת כוכבים בשוק עד שלא באתה לידו אומר לעובד כוכבים ומבטלה משבאתה לידו אינו אומר לעובד כוכבים ומבטלה

עוד התבאר שם שישראל אינו יכול לבטל ע"ז של גוי, דהא פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם כתיב משמע שהם עצמו פסלו אלהיהם מהיות עוד אלוה להם ולא שפסלו ישראל.

⁵⁶ לבוש וט"ז ג

⁵⁷ שוהאי ולקחת מיותר הוא, דבלא תחמוד סגי דמשמע לא תחמוד כסף וזהב שעליהם אלא תשרפון באש, אלא על כרחך לא קאי ולקחת על לא תחמוד אלא מילתא באפיה נפשיה הוא.

⁵⁸ שו"ע ונו"כ קמו א

⁵⁹ כנה"ג בהגהות הטור ריש סי' זה מהס' חומות ירושלים עיין שם

⁶⁰ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

וכל שכן שאין ישראל⁶¹ יכול לבטל ע"ז של ישראל⁶², דע"ז של ישראל אינה בטלה עולמית כמו שכתבנו לא ע"י ישראל ולא על ידי גוי. ואפילו אם יש לגוי שותפות בה עמו אין ביטול הגוי מועיל לחלקו של ישראל, דישראל על דעת עצמו עובד לע"ז⁶³, ואין נכרי יכול לבטל חלק הישראל.

ע"ז של גוי לאחר⁶⁴ שבאה ליד ישראל, מכי אגבה קני' ונעשה ע"ז של ישראל דאין לה ביטול והיינו כשבאה ליד ישראל הגביה כדי לקנותה אבל אם הגביה ישראל ע"מ שלא לזכות בה יש לה בטול.

י. עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חברו בין עובדה ובין שאין עובדה ... זה לפעור וזה למרקולים

גוי מבטל ע"ז⁶⁵ אף על פי שאינה שלו⁶⁶. ואפילו הוא אינו עובד לאותם ע"ז אלא לאחרת, כגון שהוא עובד לפעור יכול לבטל מרקולים⁶⁷ דבכלל פסילי אלהיהם הוא. ואפילו בעל כרחו שכופה אותו הישראל שיבטלה הוי ביטול, דהא מכל מקום פסלו הוא מאלוה, ובלבד שידע בטיב ע"ז⁶⁸.

⁶¹ אפילו מומר. עיין תפארת למושה

⁶² עי' בשער המלך פרק ח' מהלכ' לולב מה שהאריך בזה בשיטות הרא"מ דע"ז של עכו"ם שקנה ישראל כיון דלא עבדה ישראל יש לה ביטול מן התורה מיהת. ועיין בשו"ת מהר"י הכהן חלק א' חיו"ד סי' כ"ב באמצע התשו' שנשאל בע"ז שעשאו נכרי בשליחות של ישראל ובדמי ישראל אם דינה כדין ע"ז של ישראל שאין לה ביטול ואם אסורה מיד או עד שתעבד כדין ע"ז של ישראל וכי' דהדבר פשוט הוא דהויא ע"ז של ישראל כיון שעשאה בשליחות של ישראל והוא של הישראל בודאי דינו ככל ע"ז של ישראל

⁶³ לבוש וט"ז ב

⁶⁴ כנה"ג בהגהות הטור לעיל סי' קל"ט אות י"ט

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שם ה

⁶⁶ דסתמא קאמרה רחמנא פסלו מאלוה ולקחת לך, כלומר כל שפסלו הם העובדים אותם מהיות אלוה, אפילו אינה שלו, ולקחת לך

⁶⁷ עי' במש"ל"מ פרק ח' מהלכ' ע"ז הלכה ט' שהביא מדברי התוס' וס' מעשה הייא דדוקא בע"ז של ע"ז מבטל אותה בע"כ אבל של מתכות כיון דחוזרת לקדמותה אינו מבטל אותה בע"כ עיין שם ועי' בס' קהל יאודה שהביאו וכי' דמסתומת הפוסקים שלא הביא דברי התוס' בזה להלכה נראה דס"ל דהתוס' לא קאי בתירוץ זה ולא ס"ל כן לעיקר דלדינא לא מסתבר לחלק בהכי עיין שם ועי' במראה פנים על הירושלמי פרק ג' דע"ז הלכה ג' שמפרש כוונת התוס' בענין אחר דלדינא אין חילוק בין ע"ז של ע"ז או של מתכות עיין שם

⁶⁸ עי' בס' מקור מים היים לעיל סי' קכ"ג (סוף דף ס"ה וריש דף ס"ו) שכ' דלפמ"ש הטור בריש סי' קכ"ג דהעכו"ם בזה"ז לענין ניסוך הם כאלו אינם יודעים בטיב ע"ז ומשמשי' דלפ"ז דחשבינן להו לאינם יודעים בטיב ע"ז לכאורה אין עכו"ם שבוה"ז יכול לבטל שום ע"ז ואין לומר דכיון דאינם יודעים בטוב ע"ז גם עבודה שלהם לא הוי עבודה אין דלענין איסור ע"ז לא בעינן שיעבוד ע"ז אלא משפסלה לאלוה נאסר וכמש"ל סי' קל"ט דע"ז של עכו"ם נאסרה מיד אבל באמת ז"א דהטור כתב זה רק לענין ניסוך ויין דתפסינן הך קולא וחשבינן להו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

יא. איזהו גר תושב ... כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח

לענין יין נסך⁶⁹ גר תושב⁷⁰ שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים מגעו שרי בהנאה⁷¹ אך אסור בשתיה ואפילו שקבל עליו שבע מצות בני נח, וכן גר שמל ולא טבל מגען אסור בשתייה, וכל זמן שלא טבל טבילה כראוי וכדין טבילתו מקרי לא טבל, ויש מקילין במגען⁷², אבל יין שלהן ודאי אסור. קראים י"א⁷³ שדינם כגר תושב ומותר לשתות עמו יין של ישראל, וי"א⁷⁴ שמגעם אסור בשתיה.

גוי שקבל⁷⁵ עליו שבע מצות הרי זה גר תושב ומותר להושיבו בא"י בינינו, ומ"מ אסור להושיבו בירושלים. וי"א שבתוך כל עיר בארץ ישראל אין

בזה כאלו אינם יודעים בטוב ע"ז אבל לענין לעלות מחומרא זו דאינו יכול לבטל ע"ז לא חשבינן להו כאלו אינם יודעים בטוב ע"ז גם בזה"ז.

⁶⁹ עיין ביאור הגר"א מהת"ה ש"א שכתב דפלוגתא דר"מ וחכמים הוא לענין להחיותו כמש"ש ס"ה א' א"ל רב יוסף והתניא כו' אבל להתיר י"ג בהנאה כל דלא פלח לעבודת כוכבים מותר ואף שלא קבל עליו בפני ג' שלא לעבוד עבודת כוכבים ו

⁷⁰ שו"ע ונו"כ קכד ב

⁷¹ ש"ך ב שלענין נסך אין צריך שיקבל ז' מצות ועיין ט"ז שם ד

⁷² אפילו גר תושב שרק קיבל לא לעבוד ע"ז כן מוכח בש"ך קכח א

⁷³ דעת מהרש"ל והב"ח [סוף עמוד קיא] דמותר, ומשמע מדבריהם דעדיפי מגר תושב, וכן כתוב (באורה) [בארהות] חיים [תקונים והוספות שבסוף ח"ג עמוד 622] על שם תשובת הרמב"ם [מהדורת בלאו סימן תמט] ומביאו בבדק הבית [עמוד קיא].

⁷⁴ בתשובת מבי"ט חלק (ב') [א] סימן ל"ח הועתקה תשובת רבי שמשון וז"ל, ואלו הקראים המחללין את המועדות, כאלו מחללין שבתות וכלו כופרים בכל התורה כולה, וינם יין נסך כעובדי כוכבים, עכ"ל, משמע לכאורה דאוסרים נמי יין במגען כעובדי כוכבים. וכן משמע לכאורה בתשובת רשב"א [ח"א סימן תל ותרפז] שהביא ב"י בסימן קי"ט [עמוד נו ד"ה עוד], וכן דעת הב"י בבדק הבית [סוף] סימן קכ"ח דמגען אסור, וינם אפילו נשבעו שלא נגעו בהן אינן נאמנים, ע"ש. וכן בתשובת רבי בצלאל [אשכנזי] סימן ג' האריך מאד בדיני הקראים וכתב שהן ממש כעובדי כוכבים גמורים, ומשמע מדבריו שם שאוסרין גם כן יין במגעם, וכתב שם דהרמב"ם בתשובה מיירי דוקא בקראים שבזמנו, מה שאין כן בקראים שבזמן הזה שקלקלו מעשיהם, ע"ש. מיהו נראה דאין לאסור יינם אלא בשתיה, אבל בהנאה לכולי עלמא שרי, דכיון דלא פלחי לעבודת כוכבים לא גריעי מגר תושב בנקה"כ שם

⁷⁵ רמב"ם שם ובית הבחירה פי"ז הי"ד " וברמב"ם מלכים פ"ט ה"א ששה דברים נצטווה אדם הראשון על ע"ז ועל ברכת השם ועל שפיכות דמים ועל גילוי עריות ועל הגזל ועל הדינים אע"פ שכולן הן קבלה בידינו ממש רבינו והדעת נוטה להן מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטווה הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו נמצאו שבע מצות"

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

מושיבין אותו בזמן שהיובל נוהג אבל בזמן שאין היובל נוהג מושיבין אפילו בירושלים שאין עליה קדושת הארץ כשהיתה.

נאמר בפרשת בהר (ויקרא כה פסוק לה) וְהַחֲזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ " נתחייבנו⁷⁶ בזה להחיות גר ותושב⁷⁷ כמו שהייבים להציל כל אחד מבני ישראל⁷⁸. ולכן הרואה גר תושב שנטבע בנהר, או שנפל עליו הגל צריך לטרוח בכל כוחותיו להצילו, ואם היה חולה צריך להתעסק ברפואתו⁷⁹.

חייבים לרפאות את הגר תושב בחנם, מפני שמצווים להחיותו⁸⁰. ולפיכך מיילדים בשבת את בת הגר תושב, מפני שמצווים להחיותו, ואין מחללים עליה את השבת⁸¹. נותנים מתנת חנם לגר תושב כיון שמצווים להחיותו⁸². וצריך להקדים את הנתינה לגר תושב למכירה לנכרי⁸³.

ומותר למכור קרקע לגר תושב, ואין בזה איסור של לא תחנם⁸⁴.

⁷⁶ לדעת הרמב"ן עשה טו נמנה חיוב זה במנין מצוות העשה. וכלל עם זה בכל שכן את החיוב להחיות את הישראל ואת הגר צדק. ורוב מוני המצוות לא מנו מצוה זו. והרמב"ם מתנות עניים פ"ז ה"א כללה במצות צדקה, והמנחת חינוך בסוף הספר כתב שהלאוין שבצדקה לא תאמין ולא תקפוץ מיוחדים רק לישראל ולא לגר תושב ולכן יש למנות את המצוה להחיות גר תושב כמצות עשה מיוחדת.

⁷⁷ פסחים כא ע"ב וע"ז סה ע"א ועוד, ורש"י שם. ובתורת כהנים נאמר "גר", זה גר צדק, "ותושב", זה גר אוכל נבלות. ונפסק ברמב"ם זכיה ומתנה פ"ג הי"א. [הרמב"ם בהל' מלכים פ"י הי"ב למד דין זה ממה שנאמר "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה" (דברים יד כא), הרי שאנו מצווים להחיותו, וסמך דבריו על סוגיות פסחים וע"ז שם. ובשו"ת ושב הכהן סי' לז הקשה למה הוצרך הרמב"ם להביא שני פסוקים. והראב"ד בהל' איסורי ביאה פ"ד ה"ח הביא את הפסוק "וחי אחיך עמך", וצ"ע שגר תושב אינו בכלל אחיך כמצות, ויש פסוק מפורש בגר תושב "וחי עמך"].

⁷⁸ מקור החיוב להציל כל אחד מישראל, שנאמר בתורה בפרשת קדושים (ויקרא יט טז) "לא תעמד על דם רעך, אני ה'", וכדאיתא בברייתא (סנהדרין עג). הרואה את חברו טובע בנהר, או שחיה גוררתו, או שלסטים באים עליו, חייב להצילו. ונפסק ברמב"ם הל' רוצח ושמירת הנפש פ"א הי"ד ובטור וש"ע בחו"מ בסי' תכו.

⁷⁹ רמב"ן בהוספותיו לסהמ"צ למצוות עשה טו.

⁸⁰ רמב"ם ע"ז פ"י ה"ב.

⁸¹ רמב"ם שבת פ"ב הי"ב.

⁸² פסחים כא ע"ב, ונלמד ממה שנאמר: "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי", ודרש שם רבי יהודה – לגר בנתינה ולנכרי במכירה, ולדעת רבי מאיר מותר גם הנכרי בנתינה. ופסקו כרבי יהודה ברמב"ם ע"ז פ"י ה"ד וזכיה ומתנה פ"ג הי"א, ובטוש"ע חו"מ סימן רמט סעיף ב.

⁸³ לרבי יהודה כיון שמצווים להחיותו, ולרבי מאיר נלמד מהקדמת הפסוק את "תתננה ואכלה" ל"מכור לנכרי". וגר המוזכר במתנות עניים (ויקרא יט ט) הוא גר צדק, בן ברית, ולא גר תושב [תו"כ שם פרק ג, רמב"ם מתנות עניים פ"א ה"מ].

⁸⁴ החינוך מצוה צד שכתב שרק אם הוא לא עזב את העבודה זרה שלו אסור למכור לו קרקע. ועיין במגיד משנה איסורי ביאה פ"ד ה"ט.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

נוהגים עם גר תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כמו שנוהגים עם ישראל, כיון שמצווים להחיותו⁸⁵.

את הצדקה שהגר תושב נותן מחלקים לעניי ישראל, כיון שיש מצוה להחיותו והוא ניוזן מישראל⁸⁶.

אסור להונות גר תושב באונאת ממון, והעושה כן עובר עליו על כל תונה⁸⁷. וי"א שאסור להונתו אף באונאת דברים⁸⁸.

הכובש שכר של שכיר גר תושב עובר בלאו של "לא תעשוק"⁸⁹. ועל העשה "ביומו תתן שכרו"⁹⁰. והוא אחד מן הדברים שהוא שוה בהם לישראל⁹¹.

אם הגרים תושבים לא העמידו להם בי"ד מעצמם, או שלא היה בהם מי שראוי לכך, חייבים בית דין של ישראל להעמיד להם שופטים ראויים מהם או מישראל, שידונו אותם על פי המשפטים של בני נח, כדי שלא ישחת העולם⁹².

ישראל וגר תושב שבאו לדין, דנים אותם כדיני בני נח⁹³.

⁸⁵ רמב"ם מלכים פ"י הי"ב שכתב שמה שאמרו בגיטין (סב ע"א) "אין כופלים להם שלום" נאמר לגבי עכו"ם ולא לגבי גר תושב.

⁸⁶ רמב"ם מלכים פ"י הי"א.

⁸⁷ מסכת גרים פ"ג ה"ב, ירושלמי יבמות פ"ה ה"א, ונלמד ממה שנאמר: (דברים כג יז) "לא תוננו", ובגר תושב הדברים אמורים – קרבן העדה לירושלמי שם ומראה הפנים שם, ע"פ הספרי ומסכת גרים שם ה"ג. ומשמע ממסכת גרים והירושלמי שם דבאונאת ממון הדברים אמורים שהרי צירפו דין זה לבל תלין ובל תעשוק, וראה רש"י ערכין כט ע"א.

⁸⁸ ספרי שם. והרמב"ם השמיט דין זה, ואולי מפני שלמסקנת הגמ' בגיטין מה ע"א הפסוק לא מדבר על גר תושב.

⁸⁹ מסכת גרים פ"ג ה"ג, ירושלמי יבמות פ"ה ה"א. ועיין בבא מציעא קיא ע"ב ורש"י ד"ה גר תושב. ונלמד ממה שנאמר: "לא תעשק שכיר עני ואביון מאחיק או מגרך אשר בארצך בשעריך" (דברים כד יד), ודרשו בספרי שם, ובב"מ (קיא ע"ב, ע"פ רש"י) "מגרך", זה גר צדק, "בשעריך", זה גר תושב אוכל נבלות, שנאמר בו: "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה".

⁹⁰ דברים שם טו. ומשנה ב"מ קיא ע"א ובריייתא שם קיא ע"ב. ופירש רש"י שם, שחייבים בו בעשה זה כיון שבאותו ענין שכתוב "ביומו תתן שכרו" נאמר "לא תעשוק שכיר וגו' בשעריך", שדרשוהו על גר תושב. וכתבו הרמב"ם (הל' שכירות פ"א ה"א), והסמ"ג (לאוין קפא) שאינו עובר בגר תושב אלא משום ביומו תתן שכרו בלבד, ואינו עובר בלא תעשה כלל. וראה שם בב"מ קיא ע"ב שנחלקו התנאים ר' יוסי ב"ר יהודה, תנא דבי ר' ישמעאל ות"ק שם במשנה ובבריייתא אם העושק שכר שכיר של גר תושב עובר על הלאוים "לא תבוא עליו השמש", ו"לא תלין פעלת שכיר", ו"לא תעשק את רעך", ו"לא תגזול" וברייתב"א כתב על הרמב"ם שזה תימה גדול. ונראה מ"מ שאף הרמב"ם מודה שהוא עובר ב"לא תעשוק", ולא כתב כן מפני שבהל' גולה פ"א ה"ב כתב שנים את הגוי אסור לעשוק.

⁹¹ ירושלמי שם.

⁹² רמב"ם מלכים פ"י הי"א ע"פ הרדב"ז שם.

⁹³ רמב"ם שם הי", [ועיין ב"ק קיג ע"ב – "יכול יגלו עליו כו', הא בגר תושב". ועיין בקונטרס תשובה מיראה להאדר"ת לרמב"ם דפוס ניו – יורק שם]. שאין מתייחסים אליו כגוי שבא לדין עם ישראל שדנים אותו תמיד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת עבודה זרה

ואינו גר⁹⁴ תושב אלא כשמקבל עליו שבע המצות ועושה אותן מפני שציוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבנו שבני נח מקודם נצטוו בהן אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מהסידר אומות העולם אלא מחכמיהם⁹⁵

ונקרא שמו תושב⁹⁶ לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל.

אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג אבל בזמן הזה⁹⁷ אפילו קיבל עליו כל התורה כולה חוץ מדקדוק אחד אין מקבלין אותו שאין מקבלין אלא גר צדק בלבד. אפילו שלא קיבל עליו בפני בי"ד, אלא מעצמו קיבל עליו ואפילו קיבל שלא בפני שלושה, אין מונעים אותו משיבת הארץ⁹⁸. וי"א⁹⁹ שצריך לקבל עליו בפני שלושה חברים.

וי"א¹⁰⁰ שאין צריך לקבל שבע מצוות אלא רק שיקבל שלא יעבוד ע"ז ואז מושיבין אותו בינינו בארץ ישראל ואף בזמן הזה שאין יובל¹⁰¹ ועב"פ אסור למכור או להשכיר

כצד הזכות לישראל, היינו שאם יש זכות לישראל בדין תורה דנים אותו בדין תורה, ויאמרו לו כך דיננו, ואם יש זכות לישראל בדיניהם דנים אותם בדיניהם ויאמרו לו כך דינכם [ועיין שהמאירי ושטמ"ק סוברים שאפילו בנכרים שגדורים בדינים וחוקים אין מעבירים עליהם את הדרך כלל].

⁹⁴ רמב"ם מלכים פ"ח הי"א ובאיסורי ביאה פי"ד ה"ח

⁹⁵ דאע"ג שהוא זהיר ב" מצוות בלא קבלה אין אנו בטוחים בזהירותם (הזו"א יו"ד הל' עכו"ם סי' סה אות ג)

⁹⁶ רמב"ם איסורי ביאה פי"ד ה"ז

⁹⁷ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה ה, ובראב"ד שם משמע שלכל דיני להחיותו הנזכרים אין מקבלין אותו, ועיין יו"ד קכד סעי' ב גר תושב, דהיינו שקבל עליו שבע מצוות, וכו', מגען אוסר בשתייה. וכתב בש"ך "כתב הב"ח נראה דאפילו בקבל עליו בלבד שלא לעבוד עבודת כוכבים מגעו שרי בהנאה ולא נקט ז' מצוות אלא לאורוויי דאפ"ה אוסר מגעו בשתייה עכ"ל וכ"כ הפרישה סי"א וכן נראה ממ"ש הט"ו כל עובד כוכבים שאינו עובד עבודת כוכבי יינו אסור בשתייה ומותר בהנאה" וא"כ ליכא ראייה מה דעת המחבר

⁹⁸ כס"מ עכו"ם שם

⁹⁹ מנ"ח שם אות ב הזו"א יו"ד הל' עכו"ם סי' סה אות ג וז"ל שם "ומ"מ איני יודע מי דחקו להכסף משנה בדעת הר"מ, דנראה מפרש דכתב כאן לענין ישיבת הארץ דצריך שיהיה בזמן היובל, א"כ דעתו כן כיון שאין מקבלין אין דינו כגר תושב. ועיין ר"מ פי"ד מאיסורי ביאה הל' ז, וה, כתב איזהו גר תושב זה שקיבל עליו שבע מצוות וכו', ולמה נקרא שמו תושב שמותר להושיבו בארצנו וכו', ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג וכו'. נראה מדבריו להדיא דלענין ישיבת הארץ ג"כ דין זה, ועי"ש במגיד משנה ובהשנות הראב"ד".

¹⁰⁰ ואע"ג שאינו גר תושב לכל דיני התורה עד שיקבל עליו בפני ג' דינים לשמור ז' מצוות, לענין ישיבת הארץ "אמר לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי כי תעבד את אלהיהם, הא אם עזבו את אלהיהם מותרין לישב שם" כמ"ש ברמב"ן שם

¹⁰¹ ועיין שו"ת הרשב"א ח"א סי' קפב "ומה ששאלת כמה שכתב הרמב"ם ז"ל שאין מקבלין גר תושב בזמן הזה אלא בזמן שהיובל נוהג. וגר תושב הוא שקבל שלא לעבוד ע"ז עם שאר מצוות בני נח ולא מל ולא טבל. למה אין מקבלין אותו בזמן הזה תשובה כבר עמדו הראב"ד ז"ל על דבר זה ותפס עליו וזה לשונו שכתב בהשנות. אמר אברהם דעת זה המחבר סתום וחתום. ולא פירש מהו אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג. ומה הן מצוות גר תושב והוא שאין מושיבין אותו בתוך העיר כדדרשינן בסיפרי עמך ישב ולא בעיר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת עבודה זרה

לעבו"ם כמו שהתבאר¹⁰² משום איסור לא תחנם. וי"א¹⁰³ שנקרא שמו גר תושב בזה שאינו עובד ע"ז.

וגם לדיעה זו¹⁰⁴ דוקא אם הוא שלם באמונת ישראל שישראל נתחייבו בתרי"ג מצוות ובן נח ב' מצוות. אבל אם יש לו דעות כוזבות והוא משועבד לדעותיו, אף שאין בהם ע"ז ממש וגם הוא שומר ז' מצוות מצד היושר הרי הוא בכלל לא יִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ וכו'.

בזמן הזה¹⁰⁵ אם גוי אחד דר בקרקע גוי, אף שידינו תקיפה אין¹⁰⁶ אנחנו צריכין לגרשו. גר תושב שקיבל עליו למול, ועברו עליו י"ב חודש ולא מל, הרי הוא כמין שבעובדי כוכבים¹⁰⁷.

הישמעאלים י"א שאין בהם לאו זה, שאינם בכלל עובדי עבודה זרה¹⁰⁸ הקראים אינם בכלל לאו זה כיון שאינם עובדי ע"ז¹⁰⁹.

עצמה. ומצוה להחיותו דכתיב (ויקרא כ"ה) והי אחיך עמך. וקונה עבד עברי כגוי. ואלו הדינין אינן נוהגין אלא בזמן שהיובל נוהג. אבל בזמן שאין היובל נוהג יש מהן להקל עליו ויש מהן להחמיר עליו. שבזמן שאין היובל נוהג יושב בעיר עצמה שאין קדושת הארץ עליה כשהיתה. וקונה עבד עברי עד זמן שירצה. ואלו להקל עליו. אבל אין אנו מצווין להחיותו זהו להחמיר עליו. וקרוב הדבר להיות מן הטעם כי בזמן היובל שוממין והיה יכול להתפרנס שלא במורה צבור ועכשיו אינו יכול. ע"כ.

¹⁰² רמב"ן עה"ת דברים פ"כ פס' י השנת הראב"ד עכו"ם שם

¹⁰³ (הינוך צד ועיין מנ"ה שם אות ב שההינוך כתב שלא כהלכתא, דהיא פלוגתא דרבי מאיר ורבנן בעבודה זרה ס"ד ע"ב, ורבי מאיר סבירא ליה כן, והכמים סבירא להו דאינו גר תושב לכל התורה אלא אם קיבל שבע מצוות, והלכה כהכמים ועיין רש"י פסחים כא ע"ב וב"ק קיג ע"ב וב"מ ע"א וק"ב ע"א וסנהדרין צו ע"ב ויבמות מח ע"ב וכריתות ט ע"א וערכין ט ע"א כתב בכל המקומות שגר תושב הוא שקיבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבלות. ועי' שו"ת ושב הכהן סי' לז שנסתפק בדעת רש"י להלכה והשאר בצ"ע לשונו בכ"מ. ועי' באר שבע סנהדרין צו ב.

¹⁰⁴ חז"א שם

¹⁰⁵ מנ"ה שם אות ד

¹⁰⁶ דיש קנין לגוי בארץ ישראל, ואע"ג שיש שיטות שאין קנין לגוי להפקיע וכמו שפסק בשו"ע יו"ד שלא סעי' ג דוקא לאחר שקנה ישראל אצלו אמרינן אין קנין, אבל כל זמן שהיא ביד גוי יש קנין (שם)

¹⁰⁷ רמב"ם מלכים פ"ה ה"י ועי' לח"מ שם. ועכ"פ כשלא קיבל א"צ לגר תושב למול וכרמב"ם איסור"ב לעיל, וכ"כ רש"י ע"ז סד ע"ב ד"ה הרי ור"ן שם סה ב.

¹⁰⁸ ב"ח חו"מ סי' קמט, ועי' ב"י שם אינו סובר כן. ועי' משפ"ט בהן סי' סג שד"ח הב"ח כהסוברים לעיל שלענין ישיבה בארץ די שאינו עובד ע"ז

¹⁰⁹ נקודות הכסף יו"ד ריש סי' קכ"ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

יב. מייחדין אצלו יין ואין מפקדין אצלו יין ואפי' בעיר שרובה ישראל אבל מייחדין אצלו יין ואפי' בעיר שרובה עובדי נוכבים

גוי העובר¹¹⁰ ע"ז ודרכו לנסך, אין מייחדין אותו עם יין אפילו שעה מועטת ואפילו הוא ברשותינו. ואם ייחדו אצלו אסור, בהנאה דחיבת נסך עליו ובודאי נסכו.

אבל גוי שנודע לנו שאינו עובר ע"ז ואינו מנסך אלא שאוסרו בנגיעה בשתייה, מותר לייחד אצלו יין ברשותינו לזמן מועט ולא היישין שמא יגע¹¹¹, דמרתת שמא יבא הישראל ויראה. ודוקא לזמן מועט כגון כדי שילך מיל או יותר מעט, אפילו בעיר שכולה גוים ואפילו הודיעו שהוא מפליג.

אבל לזמן מרובה אפילו בביתינו, או להפקיד יין אצלו בביתו אפילו לזמן מועט ואפילו בעיר שרובה ישראל¹¹² אסור. ואם עבר והפקיד אסור בשתייה¹¹³, שמא נגע.

נמצא שאין היתר אלא בביתנו ולזמן מועט¹¹⁴.

¹¹⁰ שו"ע ונו"כ קבח א

¹¹¹ דכיון דלא פלח עבודת כוכבים לא נגע ולא מנסך מיהו נראה דהיינו דוקא אם הוא בענין שאין לחוש שנגעו לשותות או להנאה אחרת כדלקמן סעיף ד' בהג"ה דאעפ"י דעובדי כוכבים בזמן הזה לאו עובדי עבודת כוכבים הן אסור היכא דאיכא למיחש שנגע משום הנאתו

¹¹² ש"ך שם ב

¹¹³ משמע דבהנאה בכל גוונא שרי וכן משמע בב"י אבל הב"ח השיג עליו דלא שרי בהנאה אלא בידוע שלא נגע הא לאו הכי אסור אף בהנאה כדכתבו התוספות דאינו הושש על מגע עובר כוכבים וכן הוא בהרא"ש והטור דטעמא דהפקיד אצלו אסור משום שאנו הוששין שמא החליפו בשלו ושלו ודאי אסור כיון שאינו הושש על מגע עובר כוכבים. ש"ך שם ג

¹¹⁴ כי יש שני פירושים על חילוק דיהוד ומפקיד שמצינו דיש לפרש שלשון יחוד שייך דוקא על זמן מועט ומפקיד דאסור היינו על זמן מרובה וזהו דעת הטור אבל יש פ"י אחר והוא משמעות של רש"י בגמ' דיהוד היינו שמייחדו עם העובר כוכבים ברשות ישראל ולא שם את העובר כוכבים שומר עליו כלל אלא מניחו כך בבית ישראל וההיתר בזה הוא מטעם שאין לו [יין] איסור להחליף בשלנו בביתנו אבל מפקיד הוא בבית העובר כוכבי' דשם נכנסים לו עובדי כוכבים ואינו מקפיד אם יגעו בו אחרים וע"כ החמיר הש"ע לאסור בשתייהם ואין היתר אלא בביתנו ולזמן מועט. מ"ז שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

וגוים שבחוצה לארץ אף על פי שאינם עובדים ע"ז ואינם יודעים בטיב ניסוך, מכל מקום מנהג אבותיהם בידיהם לעשות כמעשה ניסוך, ואין מייחדין יין אצלם אפילו לזמן מועט, ואם עבר אסור בשתייה.

יג. יינו כשמנו ... מותר בשתייה

כל גוי¹¹⁵ שאינו עובד ע"ז¹¹⁶ כגון הישמעאלים¹¹⁷ שאין להם פסילים וע"ז, יינו אסור בשתייה משום בנותיהם¹¹⁸, אבל מותר בהנאה דלא שייך כאן גזירה דמשום חשש ניסוך, ומגען ביין שלנו שזה ליינם שאסור בשתייה.

יד. ליתן רשות ולבטל רשות... ישראל מומר משמר שבתו בשוק מבטל רשות שאין משמר שבתו בשוק אין מבטל רשות ... ישראל נותן רשות ומבטל רשות

הצר שהרבה¹¹⁹ בתים פתוחים לתוכה, מן התורה מותרים לטלטל בכל החצר ומבתיהם להצר שהרי רשות היחיד גמורה היא, אבל חכמים אסרו לטלטל מבתיהם להצר עד שיערבו, מפני שהבתים הם רשויות מיוחדות לכל אחד שלו וההצר היא רשות משותפת לכולם, ודומה קצת לרשות הרבים¹²⁰.

¹¹⁵ שו"ע ונו"כ קכד ו

¹¹⁶ מבואר דס"ל דהך דינא דעובד כוכבים שאינו עובד עבודת כוכבים דאסור בשתייה ומותר בהנאה הוא לכ"ע. דאף הרא"ש מודה בזה דגרע מגר תושב וכן משמע בערובין דהוא מלתא דלית ביה פלוגתא. ולכאורה החילוק דבגר תושב קיבל עליו ז' מצות. אולם לפ"ז יפלא דא"כ מאי פריך הש"ס והתניא איזה גר תושב ונדהק לאוקמי להחיותו ולא מוקי בפשטא לענין שיהא מנעו מותר בשתייה דהא מיניה מיירי הברייתא דקתני עלה מיחדין אצלו יין דהטעם דלא חיישינן למגעו משום דמגעו מותר בשתייה כמ"ש הרא"ש וצ"ע. חי' רע"א שם

¹¹⁷ ועי' בשו"ר ברכה אות א' שהביא בשם רב גדול א' מעה"ק ירושלים לאסור בשתי' מנע ישמעאלים ולהתיר בהנאה ועיי"ש באות ב' שהביא בשם מהר"ח ו"ל שפעם א' שתה יין עם מומר ישמעאל שעשה תשובה ועדיין לא השלים תשובתו והראו לו כמצחו ששתה יי"נ וצוה לו האר"ז"ל לעשות תיקון שותה יי"נ עיין שם ועי' מזה בשו"ת בית דינו של שלמה חו"ד סי' ו' באורך: ועיין בכנה"ג בהגהות ב"י אות כ' שכתב בשם מהר"ב"ח ו"ל השפחות והעבדים שקונים הישמעאלים שתיכף לקנייתם ממירים אותם לדת ישמעאל דינם כישמעאלים ואפי' יש מהם שמניחים אותם בדתם אזלינן בתר רובא עיין שם:

¹¹⁸ דכבר נתבאר דאיסור שתייה הוא משום בנותיהן ואיסור הנאה הוא משום עבודת כוכבים מ"ה כל שאינו עובד עבודת כוכבים אין כאן איסור הנאה ולדעת יש מקילין שהביא שם רמ"א מ"מ כאן נחית דרגא ולכל הפחות מותר בהנאה. מ"ז שם ד

¹¹⁹ לשון שו"ע הרב או"ח שסו א

¹²⁰ ואם היו מוציאים מהבתים להצר יאמרו שמותר להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

אבל התירו ע"י עירוב שגובין פת מכל בית ובית ונותנים אותם באחד מבתי החצר שעתה אנו רואים כאילו כולם דרים באותו בית¹²¹.

וכבר התבאר במסכת עירובין דף סט: שאחד מבני החצר¹²² שלא עירב אפילו במזיד¹²³, ואפילו ששכח ולא עירב עמהם, אוסר עליהם לטלטל מבתיהם לחצר, למרות שכולם עירבו.

מה תקנתם יבטל להם רשות שיש לו בחצר בכך שיאמר רשותי מבוטלת לכם, או רשותי קנויה לכם, ואין צריך לקנות בקנין סודר ויכול לבטל משתחשך, ואף ע"פ שאין קנין קנין בשבת, מכל מקום כאן אין צריך שיקנו הם רשותו, אלא שהוא יסלק עצמו מרשותו וממילא אין מי שיאסר עליהם, ולסלק עצמו מרשותו מותר אף בשבת.

ואף על גב דנאסר למקצת שבת מ"מ מהני ביטול דלענין ביטול רשות לא משגחינן במה דנאסר בתהלת שבת.

ואם דר עם ד' או ה' צריך לבטל לכל אחד ואחד, שיאמר רשותי מבוטלת לכולכם, ולא די שיבטל לאחד מהם, אף על פי שזה שמבטל לו כבר עירב עם השאר, ואם לא עשה כן אף למי שביטל לו אסור, ויש אומרים שלא די שיאמר רשותי מבוטלת לכולכם¹²⁴, אלא צריך שיפרש ויאמר מבוטלת לך ולך, ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל. וצריך לומר לכולכם כשעומד נגד כולם, אבל כשהוא אומר לכם, והיו יותר משנים, לא יועיל¹²⁵.

אם אינו רוצה לבטל להם¹²⁶ רשותו אלא להשכירו, יש אומרים ששכירות מועלת בישראל כמו שמועלת בנכרי כמבואר להלן, לפי שהשכירות אינה גרוע מהביטול שהיא מתנה בחנם. אך חייב לשכור בשוה פרוטה, שבישראל אין קנין פחות משוה פרוטה. ויש אומרים שלא תיקנו שכירות אלא בנכרי שאין ביטולו מועיל, אבל לא

¹²¹ לפי שדעתו של אדם ודירתו במקום מזונותיו היא וכאילו כל החצר מיוחדת לאותו בית ואינה דומה לרשות הרבים.

¹²² שו"ע ונו"כ או"ח שפ א

¹²³ מ"ב שם א

¹²⁴ והטעם כתב הט"ז משום דבעלמא רובו ככולו וע"כ אי אמר לכולכם אפשר דכונתו רק על הרוב מהם ומה שכתב המחבר בריש הסעיף רשותי מבוטלת לכם התם מיירי שהיו רק שנים. מ"ב שם ה מבט"ז

¹²⁵ מ"ב שם ה

¹²⁶ שו"ע ונו"כ שם ג ומ"ב יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

בישראל. ויש שהכריעו ששכירות מועילה בחול אבל בשבת לא ישכור שהרי זה כמקח וממכר. ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל, וישכור בחול.

ישראל מוזמר¹²⁷ לע"ז אפילו בצינעא, או לחלל שבתות בפרהסיא, שעון זה חמור כמו עובד עבודה זרה "משום שכופר במעשיו של הקדוש ברוך הוא ומעיד שקר שלא שבת הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית" שנעשה בזה מוזמר לכל התורה, אפילו אינו מחללו אלא באיסורי דברי סופרים, הרי הוא כנכרי לכל דבריו. ולפיכך אפילו אם עירבו ביניהם, ואפי' השתתף גם הוא בעירוב, ונתן חלקו, צריך לשכור ממנו רשותו, כדי שלא יעכב על בני החצר.

ואם גר עמו ישראל אחד שבנכרי אין צריך לשכור רשות, י"א¹²⁸ שגם בזה דינו כנכרי ואין צריך לשכור. וי"א¹²⁹ שישראל מוזמר שאני וצריך לשכור. ובדברי סופרים הלך להקל. וראוי שלא לטלטל עד שהמומר יבטל את רשותו. ומכל מקום בשעת הדחק יש להקל גם בלי ביטול רשות. ובלבד שיהיה דינו כמומר גמור שדינו כגוי, אבל אם אפשר להחשיבו כתינוק שנשבה לבין הגויים, אסור לטלטל בחצר עד שיבטל את רשותו.

ואם אינו מחללו אלא בצנעא, אפילו מחללו באיסורי תורה הרי הוא כישראל לכל דבריו ומבטל רשות או מערב.

אם מתבייש לחלל שבת בפני אדם גדול¹³⁰, אף שעושה דבר זה בפני כמה אנשים, גם זה לצנעה יחשב. ויכול לערב, ואין צריך לשכור ממנו רשותו.

ונחשב פרהסיא דוקא כשעושה זה בפריקת עול¹³¹, אבל אם הוא מוטעה בדבר שחשב שמותר לו לעשות כן. מסתברא שאין זה בכלל מוזמר.

¹²⁷ שו"ע ונו"כ או"ח שפה ג

¹²⁸ קרבן נתאל עירובין פ"ו יג ס"ק מ והביא כך מר' ירוחם ח"א נ"ב חפ"ז וכן פסק בשו"ת דברי מלכיאל י"ג

יה ובחזו"א פז יא

¹²⁹ רע"א בשו"ע ובשו"ת מהדו"ק סי' ז ושו"ת יד אליהו יב

¹³⁰ מ"ב שם ז

¹³¹ בה"ל שם ד"ה או לחלל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ועל פי זה כתב החזו"א ואותן שאבותיו פרשו מדרכי צבור והוא נתגדל ללא תורה, כחילוניים של היום, דינו כישראל לכל דבר וגם בו תלוי לפי התבוננות מהי רמת ההשתדלות ההופכת אותו משוגג למזיד. וצריך לדון על כל איש ואיש בפרט¹³².

ולפיכך החילוניים שבזמן הזה יש לרובם ככולם דין של "תינוק שנשבה לבין הגויים"¹³³, אפילו שהם מחללים שבת בפרהסיא¹³⁴

אינו נקרא מומר לחלל שבתות בפרהסיא, אלא כשרגיל בכך ואינו נזהר כלל¹³⁵, אבל לא כשחיללו פעם באקראי בעלמא כשהיה דחוק לפי שעה. וי"א שאפילו פעם אחת נקרא מומר. ופרהסיא מוגדר כשחילל בפני עשרה מישראל, או שידע שיתפרסם ביניהם.

וחילוקים אלו אינו אלא כשהוא עובר לתיאבון¹³⁶, אבל העובר להכעיס אפילו בשאר עבירות ואפילו שלא בפרהסיא דינו כנכרי לכל דבריו.

ובביאור הלכה הסתפק אם העובר על איסור מוקצה בפרהסיא נחשב מומר, או כיון דהוא רק טלטול בעלמא לא נעשה מומר ע"ז. והתפארת ישראל החמיר ג"כ במוקצה.

כשם שיכול לשכור משכירו ולקטו ובני ביתו של הנכרי כן יכול לשכור משכירו ולקטו ובני ביתו של המומר, אמנם י"א שבמומר צריך לשכור בשוה פרוטה שלענין זה דינו כישראל.

בזמן הזה שרבים גרים בשכנות עם מחללי שבתות בפרהסיא, ובכמה ערים יש שכנים קראים, או גויים, סומכים על כך שראשי השלטון יש בכוחם להפקיע מקום הדיור,

¹³² חזו"א עירובין סי' פז ס"ק יד. וכתב שם "ומה שנחלקו האחרונים ז"ל בצדוקים וקראים בדורות האחרונים אי חשובי כאנוסים היינו בהכרעת השיעור הידיעה שיודעים ממצאות ישראל ושאבותיהם פירשו מהם ונתנין כתף סוררת אי דיינינן להו כשיעור ידיעה למחשב מזיד כו' או לא ואכתי אנוסים הם ובמ"ב סי' שפ"ה סק"א כו' ותמוה מאד דהרי הב"י בעצמו הביא דברי תוס' ודן דרק על הגי צדוקי דשכיחי גבן דבהן שפט ב"י דמעשה אבותיהם בידיהם אבל הצדוקים שבזמן הש"ס ודאי מזידין היו וכן הצדוקים שבסוף זמן הגאונים אפשר שמזידין היו וכל דברי הפוסקים שהביא הוא על צדוקים שבזמן הש"ס".

¹³³ ובתשובות והנהגות ח"ה סי' צ"ה וח"ו סי' צ' בשם ס' יד דוד להגר"ד מקארלין וקוב"ץ מאמרים להגר"א וסרמן בשם הגר"ח מבריסק וצ"ל הכריעו שאינם בנדר תינוקות שנשבו, כיון שיודעים שבני ישראל ההולכים בדרך התורה מתנהגים בדרך אחרת, וכן בס' בינה ודעת מילואים סי' א' בשם הגרש"ז אויערבאך וצ"ל החופשיים דזמנינו דינם כמזידיים ולא כתינוקות שנשבו, וכ"ה בשו"ת בצל החכמה ח"ב סי' ע"ו ושו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קצ"ח, שו"ת ישא יוסף ח"ג סי' צ"ז בשם הגר"ש אלישיב וצ"ל. אמנם בחזו"א יו"ד סי' ב' סקט"ז וסקכ"ח הכריע דאין דינם כמומרים אלא כתינוקות שנשבו וכ"ה בשו"ת בנין ציון החדשות סי' כ"ג ושו"ת מלמד להועיל סי' כ"ט.

¹³⁴ ועיין בילקוט יוסף שבת ב הערות סימן שו סעיף ד טבשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק יורה דעה סימן י'). ובילקוט יוסף שבת ד סימן שכט – על מי מחללין את השבת סעיף א ושם סימן שלד – דיני דליקה בשבת אות כב

¹³⁵ מ"ב שם ד

¹³⁶ מ"ב שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ויכולים להושיב בשעת מלחמה באותם בתים אנשי המלחמה שלא מדעת הבעלים, בחדריהם ובטירותם, לכן יש להסתפק בכך ששוכרים משר העיר ומפקידיו.

טו. ובעובד כוכבים עד שישכור כיצד אומר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה ואין צריך לזכות

עוד התבאר שם דף סא: – סב. דירת נכרי כדירת בהמה¹³⁷, אך גזרו חכמים חכמים שמא ילמדו הישראלים ממעשה הנכרי כשידורו בחצר אחת שדירתו תאסור עד שישכרו ממנו, ולפיכך ישראל יחיד הדר עם הנכרי בחצר, כיון שאינו שכיח שאחד יגור עם הנכרי, כמבואר להלן לא גזרו וגם אם בתי שניהם פתוחים לחצר אחת אינו אוסר עליו, ומותר אף להוציא מבית הגוי לחצר, ומחצר לביתו¹³⁸.

ב' ישראלים¹³⁹ הדרים בשני בתים הפתוחים לחצר אחת, שאוסרים זה על זה וצריכים לערב יחד, אזי אם יש גם נכרי שביתו פתוח לחצר הנכרי גזרו חכמים שאוסר עליהם, ואין עירובם מועיל, עד שהנכרי ישכיר להם רשותו שבהצר.

טעם הגזירה¹⁴⁰ לא משום שדירתו דירה, אלא מפני שחששו חכמים שמא ילמדו הישראלים ממעשה הנכרי כשידורו בחצר אחת, ובקשו עילה למנוע דירת ישראל עם הנכרי, ולכן אמרו שאין עירוב מועיל במקום נכרי, ואין ביטול רשות מועיל בנכרי בין אם הנכרי מבטל ובין אם הישראלים מבטלים, עד שישכיר, והנכרי לא ירצה להשכיר מפני שיחוש לכשפים, ויקשה בעיני הישראל דירתו עמו מפני איסור טלטול, ויצא משם.

וכל זה רק בבתים רבים בחצר, אך יחיד הדר עם נכרי לפי שאינו מצוי שידור ישראל אחד עם נכרי בחצר מפני שיחוש לעצמו שמא יהרגנו, כי הנכרים חשודים על שפיכת דמים לכן לא הוצרכו לאסור עליו הטלטול משום

¹³⁷ לשון שו"ע הרב שפב א

¹³⁸ חזו"א או"ח פב סקט"ז

¹³⁹ שו"ע ונו"כ שפב א

¹⁴⁰ שו"ע הרב שם ומ"ב ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

דירת הנכרי כדי שיצא משם, אבל ב' ישראלים אינם יראים ממנו ודרים עמו וילמדו ממעשיו.

כלים ששבתו בחצר או במבוי מותר לטלטל שהרי גם בלא עירוב כלל היו מותרים בטלטלו ואין הגוי אלא מעכב את עירוב הישראלים זה לזה ולא אוסר עליהם חפציהם.

ומכל מקום אם ישראלים¹⁴¹ רבים דרים בבית אחד, ואוכלים כולם בחדר אחד, אינו אוסר עליהם אף על פי שאינם יראים ממנו, כי לא רצו חכמים לחלוק בין בית שדר בו אחד, לבית שדרים בו הרבה, והתירו בבית אחד בכל ענין.

ולא עוד אלא אפילו בתים הרבה שבחצר והם כבית אחד, שאינם אוסרים זה על זה, כגון האחין שדרים כל אחד בבית בפני עצמו, ומקבלים תמיכה מאביהם, הדרים עם הנכרי בחצר, וכל כיוצא בהם שאין צריכים לערב ביניהם, אין צריכים ג"כ לשכור רשות מנכרי הדר עמהם בחצר. אך י"א ששני אחים אפילו אם מקבלים תמיכה מאביהם אם כלך אחד אוכל בביתו הגוי אוסר עליהם.

ישראל שגר בחצר ויש לו ב' בתים בחצר זו וגם גוי דר בה והשכיר דירה מרוהטת לישראל אחר, בחצר זו, מכיון שאין צריך לערב אין הגוי אוסר עליו, ואין צריך לשכור מהגוי.

השוכר מן הנכרי סתם¹⁴² מועיל ואינו מעכב עליהם, שבזה נעשה הנכרי כאילו הוא אורח עמהם, ומועיל שכירות חלשה, ולפיכך אינו צריך לפרש לו שהוא להתיר הטלטול, אלא יאמר לו סתם "אני שוכר ממך" או "השכר לי" אך אינו מועיל שיאמר התר לי טלטול וכדומה בלי להזכיר שכירות, ואינו צריך לכתוב שום כתיבה על השכירות, ואין צריך לשכור את כל החצר אלא מועיל אפילו חלק מן החצר¹⁴³. אך מתנה אינו מועיל אלא אם היא מתנה גמורה בכתיבת שטר ובערכאות או חתימת נוטריון. וכך השאלה אינה מועילה אלא אם השאיל בעריכת קנין¹⁴⁴.

לכתחילה יש לשכור מהגוי לפני שיערבו, שאם יערבו תחילה אסור לברך על העירוב שמא לא ירצה הגוי אחר כך להשכיר ואין העירוב כלום אך בדיעבד מועיל גם אם שכרו לאחר עשיית העירוב כל שבבין השמשות כשחל העירוב חלה השכירות.

¹⁴¹ מ"ב שם ב

¹⁴² שו"ע ונו"כ שם ד

¹⁴³ חזו"א או"ח פב ס"ק א טו

¹⁴⁴ חזו"א שם ס"ק כח לג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

שוכרים מן הנכרי אפילו בפחות משהו פרוטה לפי שלגבי בן נח אפילו פחות משהו פרוטה נחשב לו ממוין¹⁴⁵.

מותר לשכור מן הנכרי אפילו בשבת¹⁴⁶, ואין בזה משום מקח וממכר שהרי אינו קונה רשות מן הנכרי אלא שוכרה, ואף ששכירות ג"כ אסורים בשבת משום שדומה למקח וממכר שנותן לו דמים בעד החפץ ששוכר, כמו שהלוקח נותן בעד המכר, מ"מ כאן כיון שאינו שוכר רשותו כדי להשתמש בה אלא להתיר הטלטול בלבד, א"כ הדמים שנותן לו אינו אלא מתנה בעלמא, ואינו דומה למקח וממכר שנותן לו בעד המכר הנקנה לו להשתמש בו.

ומבואר בפוסקים שמכיון שאת המעות אסור לטלטל, ומה שמבטיחו לתת לו אחר השבת אפשר שאינו מועיל, נותן לו דבר מאכל או כל דבר המותר לטלטל, ואומר זה עבור שכר חצר, אמנם כיון שלא היה שכור מערב שבת העירוב נתבטל וצריכין לבטל רשותם לגבי אחד.

אם שכרו סתם¹⁴⁷, כל זמן שאין הנכרי חוזר בו מועלת השכירות, ואפילו לזמן מרובה, ובשבת הראשונה אינו יכול לחזור בו משכירותו עד שיחזיר הדמים, אך לאחר מכן יכול לחזור בו, ואוסר עליו דכיון שלא השכיר לו אלא בסתם, יכול לומר לו לא כוונתי אלא על שבת אחת.

ואם החזיקו בחצר אחר כניסת שבת קודם שחזר בו, שוב אינו יכול לחזור בו לשבת זו אף על פי שמחזיר הדמים.

במה דברים אמורים כששכרו ממנו סתם ולא פרשו לו זמן, אבל אם שכרו ממנו לזמן, אינו יכול לחזור בו בתוך הזמן גם אם יחזיר הדמים, וכן אם שכרו ממנו לעולם בפירוש.

אם שכרו מהנכרי¹⁴⁸ לזמן ידוע כשיכלה הזמן צריך לחזור ולשכור ממנו שנית, וצריך לחזור ולערב שאין עירוב הראשון חוזר וניעור שכבר נתבטל בכלות הזמן, שבשעת עשיית העירוב היה עומד להתבטל כשיכלה זמן השכירות, עד שיחזרו וישכרו שנית.

יש לזהר לכתחלה שלא לשכור בסתם מראש העיר או העירייה רק על זמן שהרי כשייבחר אחר בטל השכירות. ושיעור הזמן הסכימו הרבה אחרונים שיוכל לשכור על זמן ארוך ורב אך לכתחלה כתב בתשובת בית שלמה (ח"א סימן נ"א) שטוב שלא לשכור רק עד עשרים שנה. והכל לפי מציאות בממשל באותו המקום.

¹⁴⁵ אבל ישראל שאינו רוצה לבטל רשותו אלא להשכיר אין פחות משהו פרוטה נחשב לו ממוין כלל אף על פי שהוא מתרצה בו ואף על פי שאם היה מבטל בהנם היה מועיל מכל מקום כיון שאינו רוצה אלא להשכיר ושכירות אין כאן וביטול אין כאן שהביטול הוא שמסלק עצמו מרשות וזה לא סילק עצמו אלא להשכיר:

¹⁴⁶ רמ"א שם

¹⁴⁷ שו"ע ונו"כ שם ד

¹⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

אם שכרו מן הנכרי לזמן ידוע, ובתוך הזמן השכיר הנכרי דירתו לנכרי אחר, די בשכירות הראשון, שלא נתבטלה במה שהשכירה לאחר לפי שבזה לא סילק נפשו ממנה כיון שלאחר זמן תחזור לו, והרי זה כאלו לא זזה ידו ממנה כלל והרי היא אף עכשיו ברשותו. אבל בשכרו סתם צריך לחזור ולשכור מהשני.

אבל אם מת או שמכרה לאחר בתוך הזמן, י"א שצריך לחזור ולשכור מהיורש או מהלוקח שכבר פסק רשות הראשון, ונתבטלה שכירותו כמו שהישראל שעירב ומת נתבטל עירובו. וי"א שאין צריך לשכור מהיורש או הקונה, כיון שלא יכל לחזור שהרי קבעו זמן, וכן יש להקל, ביורש אך ראוי לכתחילה להחמיר במכר לשכור מהלוקח. אך אם שכרו בסתם לכו"ע צריך לחזור לשכור מהיורש או הלוקח, אפילו אם הוא אומר שמתרצה למה שעשה הראשון.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

